

OZNÁMENIE KOMISIE**Usmerňovací dokument: Vývoz, spätný vývoz a dovoz rohov nosorožca a obchod s nimi v rámci Únie**

(2016/C 15/02)

1. Podkladové informácie o ochrane nosorožca a o hrozbách, ktoré prináša nedávny nárast pytliactva a nezákonného obchodu

Druhy nosorožca sú zahrnuté do prílohy I dohovoru CITES s výnimkou populácie nosorožca tuptonosého južného (*Ceratotherium simum simum*) z Južnej Afriky a Svazijska, ktorý je uvedený v prílohe II.

Nezákonné obchodovanie s výrobkami z nosorožca (najmä rohmi) je jednou z hlavných hrozieb pre prežitie tohto druhu. V roku 2007 bolo v Južnej Afrike nezákonne usmrtených len 13 nosorožcov, v priebehu posledných ôsmich rokov však nezákonný lov nosorožcov prudko vzrástol, pričom v roku 2013 pytliaci usmrtili 1 004 nosorožcov a v roku 2014 1 215 nosorožcov ⁽¹⁾.

Sekretariát dohovoru CITES v súvislosti so 16. zasadnutím konferencie zmluvných strán dohovoru CITES v marci 2013 uviedol, že:

„Počet nezákonne usmrtených nosorožcov v Južnej Afrike dosiahol najvyššiu úroveň za posledné roky a úbytok bude napokon neudržateľný, ak budú prejavy pytliactva naďalej rásť súčasným tempom. V odpovediach doručených v nadväznosti na oznámenia zmluvným stranám č. 2012/014 a 2012/053 sa uvádzajú rôzne opatrenia, ktoré zmluvné strany vykonávajú s cieľom ukončiť súčasnú vysokú mieru nezákonného lovu nosorožca a s ním spojeného nezákonného obchodu s rohmi nosorožca. Napriek týmto opatreniam a značným zdrojom vynakladaným na boj proti nezákonnému lovu nosorožca a nezákonnému obchodu s rohmi nosorožca a chvályhodnému úsiliu orgánov presadzovania práva v mnohých krajinách počet nezákonne ulovených nosorožcov každoročne ďalej rastie závažným tempom.

Nezákonný obchod s rohmi nosorožca je naďalej jedným z najviac štruktúrovaných druhov trestnej činnosti, ktorým v súčasnosti čelí dohovor CITES. Existujú jasné náznaky, že do nezákonného lovu nosorožca a nezákonného obchodu s rohmi nosorožca sú zapojené organizované zločinecké skupiny. Tieto skupiny pôsobia v štátoch prirodzeného výskytu nosorožca, ako aj v Európe, kde došlo ku krádežiam rohov nosorožca z múzeí, aukčných domov, starožitníctiev a prevádzok preparátorov. Rohy boli zhabané aj v Austrálii, Hongkongu, Juhoafrickej republike a na Filipínach. V Spojených štátoch amerických bolo vo februári 2012 na základe obvinenia z nezákonného obchodovania s rohmi nosorožca zatknutých sedem osôb. Nezákonný obchod s rohmi nosorožca sa preto stal významným problémom v dosahom na viacero kontinentov. Na účinné riešenie tejto hrozby je potrebná zvýšená medzinárodná spolupráca a dostatočne koordinovaná reakcia orgánov presadzovania práva“ ⁽²⁾.

Popri tomto náraste pytliactva z údajov vyplýva, že v celej EÚ pôsobia subjekty organizovaného zločinu, ktoré sa snažia získavať rohy nosorožca a obchodovať s nimi. Na základe týchto skutočností Europol zaviedol osobitné opatrenie na boj proti nezákonnému obchodovaniu s rohmi nosorožca v rámci Únie ⁽³⁾.

Pred prijatím prvej verzie tohto usmerňovacieho dokumentu vo februári 2011 viacero členských štátov zaznamenalo nárast počtu žiadostí o potvrdenia na obchod v rámci EÚ a o povolenia na spätný vývoz rohov nosorožca označovaných ako „starožitnosti“ alebo „spracované exempláre“. Vyšetrovanie v mnohých prípadoch ukázalo, že motivácia kupujúcich mala len málo spoločného s umeleckou povahou týchto predmetov. Vyplývalo to zo skutočnosti, že ceny ponúkané za takéto výrobky v aukčných domoch súviseli najmä s ich hmotnosťou, a nie s nejakým iným prvkom. Ceny dosahovali veľmi vysoké úrovne, ktoré nijako nesúviseli s umeleckou hodnotou týchto predmetov.

Keď Spojené kráľovstvo a Nemecko začali v septembri a októbri 2010 uplatňovať prísny výklad právnych predpisov Únie týkajúcich sa obchodovania s takýmito výrobkami mimo Únie, ďalšie členské štáty zaznamenali žiadosti o spätný vývoz alebo žiadosti o informácie o tom, ako budú takéto žiadosti spracovávať, z čoho vyplýva, že niektorí obchodníci sa snažili vyhnúť režimu Spojeného kráľovstva a Nemecka a hľadali najjednoduchší spôsob spätného vývozu takýchto predmetov z EÚ.

V poslednom roku sa okrem toho v EÚ v nebváľej miere rozmohli krádeže rohov nosorožca z múzeí, aukčných domov či zo starožitníctiev alebo z prevádzok preparátorov. Europol zaznamenal päťdesiat prípadov krádeže (vrátane 10 pokusov) v trinástich členských štátoch EÚ so 60 odcudzenými exemplármi. Pravdepodobné je, že Europolu nebolo z rôznych dôvodov oznámených omnoho viac krádeží.

⁽¹⁾ https://www.environment.gov.za/mediarelease/molewa_waragainstpoaching2015.

⁽²⁾ <http://www.cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-54-02.pdf>.

⁽³⁾ <https://www.europol.europa.eu/content/press/europol-and-ireland-identify-organised-crime-group-active-illegal-trading-rhino-horn-9>.

Existujú náznaky, že za väčšinu týchto zločinov môže byť zodpovedná jedna organizovaná zločinecká skupina. Tejto skupine sa priamo pripisuje tretina oznámených krádeží rohov, pričom zatiaľ neboli zistené žiadne ďalšie organizované zločinecké skupiny pôsobiace v tejto oblasti trestnej činnosti.

Táto organizovaná zločinecká skupina zvyčajne predáva sprostredkovateľom, ktorí sú zrejme zodpovední za nárast počtu žiadostí o potvrdenia a povolenia na obchodovanie s rohmi nosorožca.

Členovia tejto organizovanej zločineckej skupiny pravidelne navštevujú aukcie a obchodníkov so starozitnosťami s cieľom kúpiť, či dokonca ukradnúť osadené rohy nosorožca alebo spracované rohy. Sú podozriví z toho, že ich odovzdávajú sprostredkovateľom, ktorí zásobujú čínsky a vietnamský trh.

Zistilo sa, že od obmedzenia predaja rohov nosorožca na aukciách v Spojenom kráľovstve sa táto organizovaná zločinecká skupina sústreďuje na aukčné strediská v iných členských štátoch.

Existuje silný predpoklad, že rohy nosorožca, najmä tie, ktoré sa označujú ako starozitnosti alebo spracované exempláre, by sa mohli spätne vyvážať z EÚ, aby v Ázii podporovali dopyt po rohoch nosorožca na lekárske účely. Tento obchod by mohol v tomto regióne ďalej podnecovať dopyt po takýchto výrobkoch a udržiavať ceny na vysokej úrovni alebo ich tlačiť smerom nahor. Taký veľký dopyt po výrobkoch vysokej hodnoty zasa predstavuje lukratívny trh, ktorý je veľmi príťažlivý pre pytlíkov a osoby podieľajúce sa na nezákonnom obchode. Táto situácia by ich mohla nabádať k pokračovaniu v trestnej činnosti, čo by ešte viac ohrozilo ochranu zvyšnej populácie nosorožcov.

Preto je nanajvýš potrebné, aby členské štáty naďalej uplatňovali právne predpisy EÚ o obchode s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín spôsobom, ktorý chráni tento druh a zaručuje jeho zachovanie. Predpokladá sa, že by to mohlo túto organizovanú zločineckú skupinu prinútiť k zúfalým krokom na získanie rohov nosorožca, čím by sa viac vystavila opatreniam v oblasti presadzovania práva.

Na 16. konferencii zmluvných strán dohovoru CITES bolo prijaté rozhodnutie č. 16.84, podľa ktorého by zmluvné strany mali:

- „f) podľa potreby zaviesť vnútroštátne opatrenia na podporu vykonávania dohovoru CITES s cieľom regulovať vnútorný obchod s exemplármi nosorožca vrátane každého exemplára, v prípade ktorého sa podľa sprievodného dokumentu, obalu, značky alebo etikety alebo na základe akýchkoľvek iných okolností javí, že ide o časť alebo derivát nosorožca;
- g) zvážiť zavedenie prísnejších vnútroštátnych opatrení na reguláciu spätného vývozu výrobkov z rohov nosorožca z akéhokoľvek zdroja.“

Sekretariát zvolal schôdzu osobitnej skupiny dohovoru CITES na presadzovanie ochrany nosorožca, ktorá sa uskutočnila 28. – 29. októbra 2013 v Nairobi v Keni⁽¹⁾. Na stretnutí sa zúčastnili rôzni odborníci, ako aj zástupcovia z 21 krajín postihnutých nezákonným lovom nosorožca a nezákonným obchodovaním s rohmi nosorožca. Podľa stratégie a navrhovaných opatrení:

„1. Všetky zúčastnené strany by mali: [...]

- k) podľa potreby zaviesť opatrenia na monitorovanie činnosti aukčných domov a aukcionárov, ako aj obchodu so starozitnosťami s cieľom zabrániť nezákonnému obchodovaniu s rohmi nosorožca;“

Regulačný rámec Únie pre obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi je potrebné vykladať vzhľadom na jeho ciele, zásadu obozretnosti a s náležitým zreteľom na poznatky z najnovšieho vývoja. Keďže sa okrem toho zdá, že v mnohých členských štátoch existujú koordinované pokusy niektorých obchodníkov získať rohy nosorožca v EÚ pred ich (spätným) vývozom do východnej Ázie, potrebné sú usmernenia na zabezpečenie spoločného prístupu všetkých členských štátov k vývozu a spätnému vývozu takýchto výrobkov (pozri časť 3 nižšie).

Členské štáty sa vyzývajú, aby venovali osobitnú pozornosť žiadostiam o obchodovanie s rohmi nosorožca v rámci Únie, keďže hospodárske subjekty by ich mohli použiť aj na ich získanie a ďalšie nelegálne obchodovanie v Ázii, alebo na získanie potvrdení, ktoré by potom boli zneužitú. Odporúčania týkajúce sa vybavovania takýchto žiadostí sú uvedené v časti 4 nižšie.

Usmernenia sú potrebné aj v súvislosti so žiadosťami o dovoz výrobkov z nosorožca, ktoré sú označované ako poľovnícke trofeje, do EÚ (časť 5).

2. Postavenie tohto dokumentu

Tento usmerňovací dokument pripravili útvary Komisie a jednomyseľne schválil Výbor Únie pre obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami, ktorý bol zriadený podľa článku 18 nariadenia Rady (ES) č. 338/97⁽²⁾, a teda príslušné orgány členských štátov Únie.

⁽¹⁾ Pozri <http://cites.org/sites/default/files/notif/E-Notif-2014-006A.pdf>.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 61, 3.3.1997, s. 1.

V dokumente sa uvádza, ako útvary Komisie a členské štáty vykladajú a chcú uplatňovať nariadenie (ES) č. 338/97, a obsahuje aj opatrenia, ktoré považujú za najlepšie postupy, nie je však právne záväzný. Naďalej podlieha právnym predpisom Únie, a najmä ustanoveniam nariadenia (ES) č. 338/97.

Dokument elektronicke uverejnia útvary Komisie a môžu ho uverejniť aj členské štáty.

V druhom polroku 2016 dokument preskúma Výbor Únie pre obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami.

3. **Usmernenia týkajúce sa výkladu pravidiel EÚ pre vývoz a spätný vývoz rohov nosorožca: žiadosti o povolenie podľa článku 5 nariadenia (ES) č. 338/97**

Právne predpisy Únie sa musia vykladať v súlade s ich cieľmi. V článku 1 nariadenia (ES) č. 338/97 sa ustanovuje, že cieľom daného nariadenia je „chrániť druhy voľne žijúcich živočíchov a rastlín a zaručiť ich ochranu reguláciou obchodu s nimi“. Ustanovenia nariadenia sa preto musia vykladať v súlade s týmto cieľom.

V článku 191 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa okrem toho ustanovuje, že politika Únie v oblasti životného prostredia vychádza zo zásady predbežnej opatrnosti. Ak existuje podozrenie, že s opatrením alebo politikou môže byť spojené riziko ohrozenia verejnosti alebo životného prostredia, a pokiaľ neexistuje vedecký konsenzus, že toto opatrenie či politika sú škodlivé, podľa tejto zásady ich neškodnosť musí preukázať subjekt, ktorý chce dané opatrenie či politiku prijať. Cieľom zásady je zabezpečenie vyššej úrovne ochrany životného prostredia pomocou preventívneho rozhodovania v prípade rizika. Rozsah pôsobnosti tejto zásady v praxi je široký a zahŕňa aj spotrebiteľskú politiku, právne predpisy Únie týkajúce sa potravín a zdravia ľudí, zvierat a rastlín.

V súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie sa zásada predbežnej opatrnosti uplatňuje okrem iného pri výklade a uplatňovaní *acquis* Únie v oblasti životného prostredia, a tým aj pri výklade a uplatňovaní nariadenia (ES) č. 338/97.

Členské štáty by mali uplatňovať zásadu predbežnej opatrnosti pri výkone svojej diskrečnej právomoci podľa nariadenia (ES) č. 338/97. V tejto súvislosti by sa mali odvolávať na oznámenie Komisie z 2. februára 2000 o zásade predbežnej opatrnosti ⁽¹⁾, v ktorom sa podrobne opisujú skutočnosti potrebné na jej správne uplatňovanie.

Podľa článku 5 ods. 2 písm. d) nariadenia (ES) č. 338/97 musia byť riadiace orgány pri posudzovaní žiadostí o povolenie na vývoz a spätný vývoz rohov nosorožca po porade s príslušným vedeckým orgánom presvedčené „že neexistujú žiadne iné dôvody týkajúce sa ochrany druhov, ktoré by boli proti vydaniu povolenia na vývoz“. Tieto ustanovenia sa vzťahujú na žiadosti o povolenie na vývoz, ako aj na spätný vývoz exemplárov druhov uvedených v prílohe A a prílohe B.

Táto podmienka sa vzťahuje na všetky exempláre rohov nosorožca bez ohľadu na to, či sa považujú za „spracované exempláre“ alebo nie.

Útvary Komisie a Výbor Únie pre obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami sa domnievajú, že za súčasných okolností, s ohľadom na zásadu predbežnej opatrnosti, a pokiaľ sa neobjaví presvedčivý vedecký dôkaz o opaku, by členské štáty mali predpokladať, že existujú závažné dôvody súvisiace s ochranou druhov nosorožca, ktoré hovoria v neprospech vydávania povolení na vývoz a spätný vývoz.

Útvary Komisie a Výbor Únie pre obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami preto zastávajú názor, že je legitímne, aby členské štáty zabezpečili, aby sa dočasne nevydávali žiadne povolenia na vývoz či spätný vývoz rohov nosorožca okrem prípadov, v ktorých je preukázateľné a zrejmé, že povolenie sa použije na legitímne účely, napríklad v prípadoch, keď:

1. predmet je súčasťou skutočnej výmeny kultúrnych alebo historických predmetov medzi renomovanými inštitúciami (napríklad múzeami);
2. riadiaci orgán príslušného členského štátu je presvedčený, že predmet je uznávaným umeleckým dielom, a zároveň je presvedčený, že hodnota tohto predmetu je zárukou, že predmet sa nepoužije na iné účely;
3. predmet nebol predaný a presúva sa ako dedičstvo v rámci sťahovania rodiny alebo ako predmet nadobudnutý v dedičskom konaní;
4. predmet je súčasťou výskumného projektu v dobrej viere (*bona fide*).

⁽¹⁾ COM(2000) 1 final (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

Vo vzťahu k vývozu a spätnému vývozu do Číny sa uplatňujú ďalšie požiadavky: žiadosti o povolenie na vývoz alebo spätný vývoz rohov nosorožca do Číny by sa mali zamietnuť vzhľadom na skutočnosť, že vo vnútroštátnych právnych predpisoch v Číne sa zakazuje dovoz a vnútorný obchod s rohmi nosorožca⁽¹⁾. Týka sa to aj predmetov spred vzniku dohovoru a umeleckých predmetov. Jediná výnimka z tohto zákazu sa vzťahuje na rohy osadené a dovezené ako súčasť poľovníckej trofeje⁽²⁾.

Tento režim sa uplatňuje vo vzťahu k pevninskej Číne, ale nie vo vzťahu k Hongkongu, Macau či Taiwanu, ktorých právne predpisy umožňujú obchod s rohmi nosorožca v súlade s pravidlami dohovoru CITES.

Pred vydaním povolenia na vývoz podľa podmienok ustanovených v tejto časti by o tom mal príslušný členský štát informovať orgány dohovoru CITES v cieľovej krajine a overiť si, či súhlasia s dovozom daného exemplára. Totožnosť vývozcovi a dovozcu sa musí overiť a zaznamenať (napríklad uchovaním kópie ich identifikačných dokladov).

4. Obchodovanie v rámci EÚ: usmernenie na vykonávanie článku 8 ods. 3 nariadenia (ES) č. 338/97 vo vzťahu k rohom nosorožca

Pred prijatím prvého znenia tohto usmerňovacieho dokumentu členské štáty dostávali čoraz viac žiadostí o vydanie potvrdení na obchodovanie s rohmi nosorožca v rámci EÚ podľa článku 8 ods. 3 nariadenia (ES) č. 338/97. Usmernenie na úrovni EÚ je potrebné, aby sa zabezpečilo jednotné spracovávanie týchto žiadostí v celej EÚ.

1. V prvom rade je nevyhnutné zdôrazniť všeobecné pravidlo, že obchodovanie s exemplármi druhov uvedených v prílohe A v rámci EÚ je zakázané podľa článku 8 ods. 1 nariadenia (ES) č. 338/97. V článku 8 ods. 3 sa členským štátom umožňuje udeliť výnimku z tohto zákazu, ak sú splnené určité podmienky [uvedené v bodoch a) až h)]⁽³⁾. Z použitia slova „možno“ v článku 8 ods. 3 je však zrejmé, že členské štáty nie sú povinné vydať potvrdenie na obchod v rámci EÚ ani pri splnení týchto podmienok (pokiaľ sa to v právnych predpisoch Únie nevyžaduje inak, napríklad pri uplatňovaní zásady proporcionality). Pri rozhodovaní o udelení alebo neudelení potvrdenia musí orgán využívať svoju diskrečnú právomoc primeraným spôsobom.

Nemožno sa preto domnievať, že článkom 8 ods. 3 sa udeľuje právo na potvrdenie na obchod v rámci EÚ pre každého žiadateľa, aj keď je splnená niektorá z podmienok stanovených v bodoch a) až h). Na článok 8 ods. 3 sa okrem toho vzťahuje zásada predbežnej opatrnosti a ako už bolo uvedené vyššie, dôkazné bremeno, pokiaľ ide o preukázanie legitímnosti a súladu transakcie s cieľmi nariadenia (ES) č. 338/97, bude preto spočívať na žiadateľovi.

Po prijatí žiadosti o komerčné využitie rohov nosorožca v rámci EÚ podľa článku 8 ods. 3 je členský štát podľa právnych predpisov Únie oprávnený odmietnuť udelenie potvrdenia, aj keď je splnená niektorá z podmienok stanovených v bodoch a) až h), pokiaľ je odmietnutie zlučiteľné so zásadou proporcionality (t. j. odmietnutie je primerané na ochranu druhov voľne žijúcich živočíchov alebo rastlín alebo na zaručenie ich ochrany a neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie tohto cieľa). Útvary Komisie a Výbor Únie pre obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami zastávajú názor, že to bude v prípade, keď žiadateľ presvedčivo nepreukázal legitímnosť a súlad transakcie s cieľmi nariadenia (ES) č. 338/97.

Bez toho, aby bol dotknutý predchádzajúci odsek, a vzhľadom na okolnosti uvedené v prvej časti tohto dokumentu, by členské štáty, ako prechodné opatrenie, v zásade nemali dočasne udeľovať žiadne potvrdenia pre rohy nosorožcov podľa článku 8 ods. 3

2. Ak napriek uvedeným odporúčaniam ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov členského štátu neumožňujú jeho orgánom zamietnuť žiadosť o vydanie potvrdenia na obchod s rohmi nosorožca v rámci EÚ podľa vyššie uvedených ustanovení, mali by sa dodržiavať odporúčania uvedené nižšie.

⁽¹⁾ Tento zákaz je ustanovený podľa obežníka Štátnej rady o zákaze obchodovania s rohmi nosorožca a tigriami kosťami č. 39/1993 z 29. mája 1993.

⁽²⁾ Výňatok zo zápisu CITES č. 41 (február 2012): „Čína zakazuje dovoz rohov, ktoré nie sú osadené ako súčasť poľovníckej trofeje. To znamená, že samotné rohy sa do Číny nemôžu dovážať. Toto opatrenie bolo zavedené čínskymi orgánmi na podporu iniciatív prijatých inými krajinami na minimalizáciu nezákonného obchodu. Tento zákaz sa však nevzťahuje na poľovnícke trofeje, ktorých súčasťou je roh nosorožca. Preparát hlavy, hlavy a krku a celého zvierata s rohmi ako poľovnícka trofej sa môže do Číny doviesť z akejkoľvek krajiny pôvodu. Zákaz sa, samozrejme, nevzťahuje ani na rohy na živých nosorožcoch, ktoré boli schválené na dovoz.“

⁽³⁾ Pozri body 32 až 34 rozsudku Európskeho súdneho dvora vo veci C-510/99 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999CJ0510:EN:HTML>).

Vzhľadom na prudký nárast nezákonnej činnosti súvisiacej s rohmi nosorožca v EÚ a na zapojenie organizovaného zločinu v snahe získať a komerčne využiť tieto výrobky sa členským štátom odporúča dodržiavať prístup založený na zohľadnení rizika a zabezpečiť maximálnu kontrolu pri spracovávaní žiadostí o vydanie potvrdení v rámci EÚ. V tejto súvislosti je osobitne dôležité, že skupiny zapojené do trestnej činnosti spojenej s rohmi nosorožca podvodne používajú potvrdenia Únie na obchod v rámci EÚ vydané podľa článku 8 ods. 3 ako dokumenty určené na potvrdenie zákonnosti odcudzených exemplárov. Odcudzené exempláre boli navyše nedávno ponúknuté na predaj, a to najmä v aukčných domoch v rámci Únie.

Existuje preto riziko, že tieto skupiny používajú potvrdenia Únie na obchod v rámci EÚ ako súčasť svojej celkovej stratégie na získavanie rohov nosorožca a na nelegálne obchodovanie s nimi. Zodpovednosťou členských štátov je zabrániť vydávaniu potvrdení, ktoré by mohli takúto činnosť uľahčiť, a členské štáty by preto mali s týmito žiadosťami o vydanie potvrdenia na obchod v rámci Únie nakladať tak, aby v maximálnej možnej miere znížili toto riziko.

- Podľa nariadenia (ES) č. 338/97 sa vývoz alebo spätný vývoz exemplárov druhov uvedených v prílohe A z Únie povoľuje len výnimočne. Aj keď sa v tejto súvislosti orgány členského štátu po vykonaní primeraného posúdenia rizík, ktoré sa uvádza vyššie, domnievajú, že nejestvuje riziko, že vydanie povolenia by mohlo priniesť prospech osobám zapojeným do nezákonného získavania rohov nosorožca alebo obchodu s nimi, podmienky, ktoré ich oprávňujú na vydanie povolenia podľa článku 8 ods. 3 stále musia byť predmetom prísneho výkladu⁽¹⁾.

Režim uplatňovaný na obchod s rohmi nosorožca v rámci Únie sa bude líšiť v závislosti od podmienok stanovených v bodoch a), b) a c) článku 8 ods. 3.

Podľa článku 8 ods. 3 písm. a) (t. j. exempláre, ktoré boli „nadobudnuté v Spoločenstve alebo ich dovoz sa uskutočnil predtým, než sa na dané exempláre začali vzťahovať ustanovenia týkajúce sa druhov uvedených do prílohy I dohovoru alebo do prílohy C1 nariadenia Rady (EHS) č. 3626/82⁽²⁾ alebo do prílohy A“) je kľúčovým prvkom povinnosť žiadateľa preukázať, že exempláre boli nadobudnuté alebo dovezené do EÚ pred 4. februárom 1977, a to pri všetkých druhoch nosorožca s výnimkou nosorožca tuponosého (na ktorého sa vzťahuje dátum 1. júl 1975). Ak žiadateľ nemôže takýto dôkaz poskytnúť, nemalo by byť vydané žiadne potvrdenie.

Ukazuje sa, že množstvo predmetov sa označuje ako „spracované exempláre“, ktorých komerčné využitie sa upravuje podľa článku 8 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 338/97 a článku 62 ods. 3 nariadenia Komisie (ES) č. 865/2006⁽³⁾. Ak predmet spĺňa podmienky podľa článku 2 písm. w) nariadenia Rady a môže sa považovať za spracovaný exemplár, potom na jeho komerčné využitie v rámci Únie nie je potrebné žiadne potvrdenie. Vymedzenie pojmu „spracované exempláre“ sa však takisto musí vykladať striktnie:

- Žiadateľ musí najprv preukázať, že exemplár bol nadobudnutý „50 rokov pred nadobudnutím účinnosti nariadenia (ES) č. 338/97“, čiže pred 3. marcom 1947.
- Skutočnosť, že roh nosorožca je prosto osadený na doske, štíte alebo inom druhu podkladu bez akejkoľvek ďalšej zmeny svojho prirodzeného stavu, by okrem toho nemala postačovať na to, aby sa výrobok mohol považovať za „spracovaný exemplár“ podľa článku 2 písm. w) nariadenia (ES) č. 338/97. Usmerňovací dokument, ktorý vypracovala Európska komisia vo vzťahu k spracovaným exemplárom, by sa mal a aj sa bude zodpovedajúcim spôsobom meniť. Okrem toho by sa mala prísne a dôkladne zvážiť požiadavka podľa článku 2 písm. w), aby sa zmena vykonala v prípade „šperkov, ozdôb, umenia, užitého umenia alebo hudobných nástrojov“, keďže sa zdá, že v niektorých nedávnych prípadoch umelecký charakter úpravy (akým sú významné vyrezávanie, rytie, vloženie alebo pripojenie umeleckého alebo úžitkového predmetu atď.) nebol zreteľný a v takom prípade podmienky článku 2 písm. w) neboli splnené.

Členským štátom sa pripomína, že ak sa žiadosti o potvrdenie na obchod s rohmi nosorožca v rámci Únie predkladajú podľa článku 8 ods. 3 písm. c), ich majiteľom nie je vôbec možné vydať potvrdenie na komerčné účely v rámci Únie podľa článku 8 ods. 3 písm. c), keďže dovoz rohov nosorožca (ako osobného majetku, najmä poľovníckych trofejí) je možný iba z nekomerčných dôvodov.

- Ak sa potvrdenie vydá, príslušný predmet by sa v ňom mal opísať dostatočne podrobne, aby bolo jasné, že potvrdenie možno použiť iba na príslušný exemplár a nemôže byť znovu použité na iné exempláre. Ak to právne predpisy umožňujú, členské štáty môžu zvážiť aj porovnávanie, overovanie a zaznamenávanie totožnosti žiadateľa a kupujúceho (napr. uchovaním kópie ich identifikačných dokladov). Mohla by sa stanoviť podmienka, ktorou sa predávajúcemu uloží povinnosť informovať orgány o totožnosti kupujúceho.

⁽¹⁾ Podľa práva Únie vo výklade Súdneho dvora sa výnimky z pravidiel práva Únie musia vždy vykladať striktnie.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 384, 31.12.1982, s. 1.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 166, 19.6.2006, s. 1.

Potvrdenia na obchod v rámci EÚ by sa navyše mali vydávať na základe konkrétnej transakcie a mali by umožňovať iba jednu transakciu, čo takisto znamená, že potvrdenie bude platné iba pre držiteľa uvedeného v kolónke 1 daného potvrdenia. Toto odporúčanie sa zakladá na článku 11 ods. 3 druhom pododseku nariadenia (ES) č. 865/2006, ktorý členským štátom umožňuje „v prípade, že existujú iné dôvody súvisiace so zachovaním druhu, ktoré hovoria proti vydaniu potvrdenia špecifického pre exemplár, [...] vydať potvrdenie špecifické pre transakciu“.

5. Dovoz „poľovníckych trofejí“ nosorožcov do EÚ

Kým dovoz nosorožca a odvodených výrobkov do EÚ na komerčné účely nie je povolený, za určitých podmienok sa môže povoliť doviesť do EÚ poľovnícke trofeje ⁽¹⁾, ktoré sa považujú za osobný alebo rodinný majetok podľa článku 57 nariadenia (ES) č. 865/2006.

Podľa nariadenia Komisie (EÚ) 2015/870 ⁽²⁾, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 865/2006, je prvý dovoz poľovníckych trofejí exemplárov všetkých druhov nosorožca do EÚ podmienený predložením povolenia na dovoz vydaného členským štátom EÚ, do ktorého sa má trofej doviesť. Podľa právnych predpisov EÚ sú takéto poľovnícke trofeje osobným a rodinným majetkom a mali by po dovoze zostať vo vlastníctve majiteľov. Nemôžu sa predať ani inak použiť na komerčné účely.

Ustanovenia o obchodovaní s poľovníckymi trofejami exemplárov nosorožca v posledných rokoch úmyselne zneužívali siete, ktoré najímali osoby v krajinách dovozu, uhrádzali im cestu do Južnej Afriky vrátane lovu nosorožca na safari a potom sa zmocnili rohov a nezákonne ich predali do ázijských krajín. Okrem rozšíreného zneužívania poľovníckych trofejí nosorožcov na nezákonné komerčné účely v Českej republike z vyšetrovania vykonaného na Slovensku, ako aj v tretích štátoch (USA), vyplýva, že zločinecké siete bežne využívajú podobný spôsob konania najímaním falošných poľovníkov, či dokonca poľovníkov v dobrej viere, aby vyviezli rohy nosorožca z Južnej Afriky do Ázie.

Na riešenie tohto problému osobitná skupina dohovoru CITES na presadzovanie ochrany nosorožca na svojej schôdzi (pozri poznámku pod čiarou č. 4) odporučila „zavedenie právnych predpisov a kontroly ich presadzovania s cieľom zabrániť, aby sa rohy, ktoré sú súčasťou zákonne nadobudnutých trofejí, používali na iné účely ako na účel poľovníckych trofejí, a zabezpečiť, aby tieto trofeje zostali vo vlastníctve ich majiteľov na účely uvedené v povolení na dovoz podľa dohovoru CITES“.

V tejto súvislosti sa odporúča, aby členské štáty EÚ:

1. pri rozhodovaní o vydaní povolenia na dovoz poľovníckej trofeje z exemplárov nosorožca:

- venovali osobitnú pozornosť tomu, či žiadateľ má poľovnícke skúsenosti, a informovali ho, že dovoz do EÚ sa môže schváliť len na osobné použitie;
- oslovili v prípade potreby krajinu vývozu a ubezpečili sa, že riadiace orgány dohovoru CITES sú informované o plánovanej poľovačke a vývoze a nemajú žiadne informácie, ktoré by bránili vydaniu povolenia na dovoz žiadateľovi;

2. pri vydávaní povolenia na dovoz (po riadnom overení splnenia všetkých podmienok v súlade s nariadením č. 338/97 a súvisiacimi nariadeniami Komisie) uviedli v povolení túto vetu: „Dovoz tejto poľovníckej trofeje sa povoľuje len na osobné použitie. Predmet zostáva vo vlastníctve držiteľa tohto povolenia. Na požiadanie sa musí predložiť príslušným orgánom“;

3. pokiaľ je to možné podľa vnútroštátnych právnych predpisov, vykonávali kontroly na základe rizika medzi osobami, ktoré od roku 2009 ⁽³⁾ doviezli poľovnícke trofeje nosorožcov, s cieľom overiť, či sú tieto osoby stále vlastníckmi týchto trofejí, a informovali o výsledkoch týchto kontrol ostatné členské štáty EÚ, Európsku komisiu a sekretariát CITES.

⁽¹⁾ Pojem poľovnícka trofej je vymedzený v článku 1 ods. 4b nariadenia (ES) č. 865/2006.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 142, 6.6.2015, s. 3.

⁽³⁾ Pri dovoze poľovníckych trofejí nosorožcov, ktorý sa uskutočnil pred nadobudnutím účinnosti požiadavky týkajúcej sa povolenia na dovoz, možno informácie o žiadateľoch o dovoz poľovníckych trofejí nosorožcov na požiadanie získať z krajín vývozu.